

Kohti kestävä julkista taloutta

Talouspolitiikan päämääränä on hyvinvoinnin lisääminen. Se tarkoittaa ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä julkista taloutta, korkeaa työllisyyttä ja kestävä julkista taloutta. Talouden vakauden ansiosta vältetään yllättävät, hyvinvointia heikentävät muutokset ihmisten elämässä.

Hallitus kiinnittää erityistä huomiota päätösten vaikutuksiin pitkällä aikavälillä. Ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys merkitsee myös sitä, että emme halua elää tulevien sukupolvien kustannuksella. Hallitus on 3.2.2020 laatinut tiekartan hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamiseksi. Vastaavasti hallitus on (3.2.2020) sitoutunut laatimaan tiekartan pitkän aikavälin toimista joilla julkisen talouden kestävyttä vahvistetaan (*julkisen talouden kestävyden vahvistamisen tiekartta*).

Julkisen talouden kestävyden vahvistamisen tiekartta laaditaan kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa määritellään eri toimenpiteiden potentiaali pienentää kestävyysvajetta. Toisessa vaiheessa linjataan tarkemmin pitkän aikavälin toimet, joilla julkisen talouden kestävyttä vahvistetaan pitkällä aikavälillä.

Tässä kannanotossa hallitus linjaa ensimmäisen vaiheen arvion ja asettaa tavoitteen julkisen velan vakauttamisen aikatauluksi. Toisen vaiheen linjauksista päätetään budjettiriihen yhteydessä syksyllä 2020. Toisen vaiheen valmistelu tehdään valtiovarainministeriön johdolla, vuorovaikutteisessa yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa, hallitusryhmien puheenjohtajien ohjauksessa.

Hallitus on linjannut 4.2., että keskeiset keinot päästä kestävä julkisen talouden tielle eli turvata pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskuntamme rahoitus pitkällä aikavälillä ovat

- työllisyyden lisääminen ja työttömyyden vähentäminen,
- kuntatalouden ennakoitavuuden lisääminen ja sen vahvistaminen,
- sote-uudistus,
- julkisten palveluiden tuottavuuden kasvattaminen ja
- talouskasvun edellytysten vahvistaminen ml. yritysten toimintaympäristö.

Koronaviruksen aiheuttama kriisi vauhdittaa valtion velkaantumista ja luo tarpeen täsmentää hallitusohjelman tavoitteita julkisen talouden pidemmän aikavälin vakauttamisesta. Kriisin jälkeisen elvytyksen ja jälleenrakentamisen rinnalle on haettava toimet, joilla julkinen talous pysyy vakaalla ja tasapainoisella uralla. Tämä on välttämätöntä ottaen huomioon hallituksen lupaus sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta. Valtion velan kasvun pitäminen hallinnassa mahdollistaa myös sen, että tuleviin kriiseihin voidaan reagoida niiden edellyttämällä tavalla.

Suomen julkisen talouden kestävyysvajeen arviointiin liittyy monia epävarmuuksia. Siitä huolimatta on tarpeen linjata toimia, joilla julkisen talouden kestävyttä vahvistetaan. Yhden vaalikauden mittaisen tavoiteasettelun sijaan on syytä linjata julkisen talouden kestävydestä useamman vaalikauden tähtäimellä.

Hallituksen tavoitteena on vakauttaa julkisen talouden velka suhteessa BKT:een vuosikymmenen loppuun mennessä. Hallitus tiedostaa, että tavoite on vaativa ja edellyttää mittavia toimenpiteitä. Tämä edellyttää julkisen talouden vahvistamista useilla miljardoilla euroilla.

Julkisen talouden vakauttamisen mittaluokasta on esitetty useita erilaisia arvioita. Hetemäen jälleenrakennustyöryhmän raportin arvion mukaan sopeutustoimien ja rakennetoimien yhteenlaskettu mittaluokka on tällä hetkellä noin 7 mrd. euroa 2020-luvun aikana, jotta velkasuhde saataisiin vakautettua.

Valtiovarainministeriön virka-arvion mukaan eri toimilla voi olla potentiaalia vahvistaa julkista taloutta seuraavasti:

- Työllisyyden lisääminen ja työttömyyden vähentäminen, n. 1–2 mrd. euroa
- Talouskasvun edellytysten vahvistaminen, n. 0–1 mrd. euroa
- Julkisen hallinnon tuottavuuden kasvattaminen, n. 0–0,5 mrd. euroa
- Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus, n. 0–1,5 mrd. euroa
- Kuntatalouden vahvistaminen ja ennakoitavuuden lisääminen, n. 0–0,5 mrd. euroa

Hallitus valmistelee toimenpiteitä, jotka vahvistavat työllisyyttä, talouskasvun edellytyksiä ja kilpailukykyä sekä hillitsevät julkisten menojen kasvua. Rakenteelliset toimenpiteet vaikuttavat viiveellä, joten uudistuksista on tarpeen päättää jo tällä vaalikaudella. Mitä paremmin julkista taloutta onnistutaan vahvistamaan rakenteellisilla uudistuksilla, menoleikkausten ja veronkorotusten tarve jäisi vähäisemmäksi.

Keskeinen osa kestävyystiekarttaa ovat työllisyyttä vahvistavat toimet. Hallitus tavoittelee tilannetta, jossa työn riittämätön kysyntä ei rajoita työllisyyden kasvua. Siksi tarvitaan myös työn tarjontaa vahvistavia uudistuksia.

Hallitus jatkaa työllisyystoimenpiteiden valmistelua hallitusohjelman mukaisesti nostoen kunnianhimon tasoa ja huomioiden koronakriisin vaikutukset toimintaympäristöön. Työllisyystoimien arvioinnista vastaa valtiovarainministeriö käyden tieteellistä vuoropuhelua työ- ja elinkeinoministeriön asettaman riippumattoman tutkijaryhmän kanssa.

Uusien työpaikkojen luominen on entistäkin tärkeämpää. Osana kestävyystiekarttaa hallitus asettaa budjettiriihessä uuden työllisyystavoitteen, joka on suurempi kuin nykyinen 60 000 tavoite. Hallitus on sitoutunut mitoittamaan finanssipolitiikan suhdannetilanteen edellyttämällä tavalla hallitusohjelman mukaisesti.

Kestävän kasvun kannalta erityisen tärkeitä ovat uudistukset, jotka lisäävät tuotantopotentiaalia. Sosiaalisen kriisin torjunnassa ja syrjäytymisen ehkäisyssä onnistuminen vahvistavat työllisyyden kasvun ja talouskasvun edellytyksiä. Työelämän laatu ja työhyvinvointi ovat tärkeä osa työllisyyttä vahvistavaa politiikkaa. Ekologisen kriisin ripeä ja johdonmukainen torjunta on myös talouskasvun ja julkisen talouden kestävyiden kannalta välttämätöntä.

Syksyllä budjettiriihen yhteydessä päätettävän *julkisen talouden kestävyiden vahvistamisen tiekartan* toteutumista seurataan ja sitä päivitetään säännöllisesti julkisen talouden suunnitelmasta ja valtion talousarvioesityksestä päätettäessä. Kyse on uusimman tiedon valossa

päivittyvästä pitkäjänteisestä prosessista. Hallitus valmistelee korvaavia toimenpiteitä, jos tiekartan toimeenpano ja vaikutukset näyttävät jäävän tavoitelluista.